

Sygn. akt VI ACa 1510/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Ewa Śniegocka

Sędzia SA Agata Zając (spr.)

Sędzia SA Teresa Mróz

Protokolant: sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2013 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o zapłatę kwot: 1 735 000 zł i 100 930,88 zł

na skutek apelacji obu stron

od wyroku uzupełniającego Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 1 czerwca 2012 r. sygn. akt XX GC 4/11

1. prostuje komparycję wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w ten sposób, że wykreśla słowa: „o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne”;
2. zmienia zaskarżony wyrok w punktach III, IV i V w ten sposób, że oznacza je jako punkt III, któremu nadaje treść: „III. nieuiszczone przez pozwanego koszty sądowe przejmują na rachunek Skarbu Państwa”;
3. w pozostałym zakresie oddała obie apelacje;
4. koszty postępowania apelacyjnego pomiędzy stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt VI ACa 1510/12

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. Syndyk masy upadłości (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. wniósł o:

- uznanie za bezskuteczną wobec masy upadłości czynności prawnej przeniesienia przedsiębiorstwa upadłego na rzecz pozwanego w zamian za objęcie udziałów;

- uznanie za bezskuteczne wobec masy upadłości czynności sprzedaży rzeczy ruchomych wymienionych w fakturach z 11 stycznia 2005 r. nr (...), (...) i (...);

- nakazanie pozwanemu zwrotu do masy upadłości wszystkich składników mienia, które ubyły z majątku upadłego lub do niego nie weszły na skutek zaskarżonych czynności;

- gdyby zwrot w naturze okazał się niemożliwy – zasądzenia kwoty 2 675 773 zł na podstawie art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego;

- uznanie za bezskuteczną wobec masy upadłości uznanie za bezskuteczną wobec masy upadłości umów sprzedaży wierzytelności z 20 grudnia 2004 r. i 14 lutego 2005 r. oraz z 17 października 2005 r. i zasądzenie dodatkowo kwoty 126 725 zł

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, kwestionując zasadność roszczeń powoda, a także podnosząc, na wypadek uwzględnienia powództwa, zarzut potrącenia dochodzonej przez powoda należności w kwocie 2 675 773 zł z wierzytelnościami pozwanego w kwocie 9 836 536,55 zł wynikającymi z zapłat dokonanych w imieniu upadłego.

Wyrokiem z dnia 27 marca 2008 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

Na skutek apelacji powoda wyrokiem z dnia 7 lipca 2009 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił częściowo zaskarżony wyrok w ten sposób, że uznał za bezskuteczną wobec masy upadłości (...) sp. z o.o. z siedzibą w B. czynność prawną dokonaną 14 grudnia 2004 r. polegającą na przeniesieniu przedsiębiorstwa upadłego w zamian za objęcie udziałów w (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz uchylił zaskarżony wyrok w pozostałym zakresie i przekazał sprawę w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że w zakresie żądania uznania za bezskuteczne czynności udokumentowanych fakturami (...) podstawą roszczenia jest art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego, zaś dla rozstrzygnięcia zasadności tego żądania nie jest istotna ekwiwalentność świadczeń czy kwestia dokonania zapłaty, nie jest też wymagane wykazanie, że czynność miała na celu pokrzywdzenie wierzycieli, istotne znaczenie ma natomiast kwestia wzajemnego powiązania Spółek dokonujących czynności w świetle art. 4 ksh, zaś w tym zakresie Sąd Okręgowy nie dokonał ustaleń. Sąd Apelacyjny wskazał też na brak ustaleń dotyczących możliwości zastosowania wobec zakwestionowanych czynności prawnych art. 527 k.c.

Skarga kasacyjna pozwanej Spółki wywiedziona od rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I wyroku Sądu Apelacyjnego została oddalona wyrokiem Sądu Najwyższego z 9 września 2010 r. I CSK 69/10.

Pismem z dnia 22 listopada 2010 r. powód zmodyfikował powództwo w ten sposób, że wniósł o orzeczenie, że pozwany ma obowiązek zapłaty na rzecz powoda kwoty 2 675 773 zł z wnioskiem o wydanie wyroku częściowego co do kwoty 1 735 000 zł wchodzącej w skład tego roszczenia.

Kolejnym pismem z dnia 25 marca 2001 r. powód sprecyzował powództwo wskazując, że:

- wnosi o zasądzenie kwoty 1 735 000 zł będącej wartością przeniesionego przedsiębiorstwa zgodnie z umową z 2004 r. z uwagi na to, iż bezprzedmiotowe jest żądanie wydania przedsiębiorstwa w naturze, bo przedmiotem zbycia były głównie wierzytelności – obecnie zwindykowane lub przedawnione, zapasy oraz wyposażenie przedsiębiorstwa – sprzedane lub zniszczone na skutek upływu czasu,

- wnosi o uznanie za bezskuteczne czynności sprzedaży rzeczy ruchomych wymienionych w fakturach (...) oraz zasądzenie kwoty 100 930,80 zł odpowiadającej wartości ruchomości wskazanych w fakturach,

- cofa żądanie wydania przedmiotów, które na skutek zakwestionowanych czynności nie weszły do masy upadłości, a podtrzymuje żądanie zapłaty kwoty 2 195 889,73 zł na co składają się:

kwota 1 735 000 zł jako wartość przedsiębiorstwa

kwota 100 930,80 zł jako wartość zbytych ruchomości

kwota 233 233,87 zł jako wartość utraconych zysków

kwota 126 725 zł jako wartość przelanych wierzytelności,

- podtrzymuje żądanie zgłoszone w piśmie z 30 listopada 2006 r.

- cofa powództwo w zakresie kwoty 479 883,30 zł i zrzeka się roszczenia w tym zakresie.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne wobec masy upadłości i o zapłatę kwoty 126 725 zł.

Wnioski pozwanej – o sprostowanie wyroku i o uzupełnienie wyroku – zostały oddalone postanowieniami Sądu Okręgowego z 14 listopada 2011 r.

Na skutek zażalenia pozwanej postanowieniem z 30 stycznia 2012 r. Sąd Apelacyjny uchylił postanowienie oddalające wniosek o uzupełnienie wyroku co do roszczeń powoda:

- o zasądzenie kwoty 1 735 000 zł jako równowartości zbytego przedsiębiorstwa

- o zasądzenie kwoty 100 930,88 zł jako wartość rzeczy ruchomych zbytych fakturami nr (...)

i w tym zakresie przekazał wniosek Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W dniu 1 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy wydał wyrok uzupełniający w sprawie „o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne i o zapłatę kwot 1 735 000 zł i 100 930,88 zł”, którym zasądził od pozwanej Spółki na rzecz powoda kwotę 1 735 000 zł i oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2 592 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Sąd Okręgowy dokonał następujących ustaleń faktycznych:

W dniu 14 grudnia 2004 r. zostały dokonane dwie czynności prawne objęte aktami notarialnymi dokonanymi przez tego samego notariusza:

- aktem notarialnym nr (...) została objęta uchwała zgromadzenia wspólników (...) sp. z o.o. o podwyższeniu kapitału zakładowego, utworzeniu nowych udziałów z których 1000 o łącznej wartości 100 000 zł objęła (...) sp. z o.o. (obecnie (...)) pokrywając je w całości aportem w postaci przedsiębiorstwa o wartości 1 735 200 zł

- aktem notarialnym nr (...) r. została zawarta umowa przeniesienia własności przedsiębiorstwa (...) o wartości 1 735 200 zł na rzecz (...) jako pokrycie obejmowanych w tej spółce 1000 udziałów o łącznej wartości 100 000 zł.

W dniu 17 grudnia 2004 r. została podjęta uchwała stwierdzona aktem notarialnym nr (...), a także został zawarty aneks do umowy z 14 grudnia 2004 r., zmieniające uchwałę i umowę z 14 grudnia 2004 r. przez wskazanie, że przejęte przez (...) przedsiębiorstwo obejmuje również pozwolenia wymienionych podmiotów na prowadzenie wskazanych rodzajów działalności, co nie wpłynęło na zmianę wartości przedsiębiorstwa.

W dniu 11 stycznia 2005 r. doszło do sprzedaży przez (...) na rzecz pozwanej Spółki rzeczy ruchomych za kwoty 16 348 zł, 69 513,36 zł i 15 069,44 zł, 11 stycznia 2005 r. zostały wystawione faktury nr (...) w których wskazano, że zapłata ceny następuje przez potrącenie wzajemnych wierzytelności

W dniu 6 czerwca 2005 r. do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości (...) sp. z o.o. z siedzibą w W..

W dniu 10 listopada 2005 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie ogłosił upadłość Spółki (...) obejmującą likwidację majątku.

Pismem z 31 maja 2006 r. syndyk, powołując się na bezskuteczność czynności stwierdzonych fakturami nr (...) wezwał do przekazania masie upadłości rzeczy będących przedmiotem sprzedaży lub zapłaty ich równowartości w kwocie 100 930,80 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że podstawą żądania zasądzenia kwoty 1 735 000 zł jest art. 134 ust. 1 prawa upadłościowego.

O bezskuteczności czynności prawnej w postaci przeniesienia przedsiębiorstwa przesądził prawomocnie Sąd Apelacyjny wyrokiem z 7 lipca 2009 r. przyjmując, że wartość przedsiębiorstwa w dacie spełnienia świadczenia wynosiła 1 735 200 zł i nie ma podstaw do uznania, że uznanie za bezskuteczną dotyczyło jedynie czynności co do podwyższenia kapitału zakładowego pozwanej Spółki.

Zdaniem Sądu Okręgowego kwestia wartości przedsiębiorstwa została prawomocnie przesądzona i ponowne badanie tej wartości jest niedopuszczalne, tym samym za bezzasadny Sąd ten uznał wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego celem ustalenia wartości przedsiębiorstwa na datę jego wniesienia do pozwanego.

Sąd Okręgowy wskazał, że wniosek pozwanego nie dotyczył aktualnej wartości przedsiębiorstwa, a sam pozwany przyznał, że obecnie przedsiębiorstwo takiej wartości na jaką zostało oszacowane w 2004 r. nie posiada. W ocenie Sądu Okręgowego zła sytuacja finansowa pozwanego wynikająca z uzasadnienia wniosku o zwolnienie od kosztów także przemawia za przyjęciem, że obecnie nie istnieje masa majątkowa o wartości i stanie jak w dacie jej wniesienia do pozwanego.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie jest więc obecnie możliwe przekazanie przedsiębiorstwa w naturze do masy upadłości, gdyż oczywistym jest i nie wymaga to żadnego dowodu, że wartość rzeczy zmniejsza się z upływem czasu w wyniku użytkowania lub starzenia się, ograniczony jest okres ekonomicznej użyteczności aktywów, środki trwale mają określony okres amortyzacji.

Sąd Okręgowy wskazał, że w skład zbywanego przedsiębiorstwa wchodziły: wyposażenie (nisko cenne składniki majątku trwałego i narzędzia), zapasy, należności i wszelkie prawa wynikające z czynnych wówczas umów, których spółka była stroną w tym koncesje, zaś od daty czynności do daty orzekania upłynęło ponad 7 lat.

Sąd Okręgowy uznał, że wobec upływu czasu okoliczność, że w dacie rozstrzygnięcia możliwy był zwrot przedsiębiorstwa w naturze powinien wykazać pozwany, który na tę okoliczność nie przedstawił żadnych twierdzeń ani dowodów.

Sąd Okręgowy stwierdził, że brak jest podstaw do uznania za bezskuteczne czynności sprzedaży rzeczy ruchomych opisanych fakturami nr (...).

Sąd Okręgowy uznał, iż między upadłym a pozwaną Spółką nie było w dacie dokonywania powyższych czynności powiązań kapitałowych uzasadniających zastosowanie art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego. Sąd Okręgowy wskazał, że umowy sprzedaży zostały zawarte w dniu 11 stycznia 2005 r., zaś dowody na jakie powołał się powód, tj. lista obecności wspólników pozwanego z 17 lutego 2005 r. i umowa sprzedaży udziałów pozwanego z 18 lutego 2008 r. zawarta między (...) a (...) sp. z o.o., będącą do marca 2005 r. wspólnikiem pozwanego, dotyczą lutego 2005 r., a zatem nie dotyczą powiązań kapitałowych na datę dokonania sprzedaży.

Sąd Okręgowy wskazał też, że powód nie wykazał, iż wniosek jaki wpłynął w dniu 6 czerwca 2005 r. do Sądu Rejonowego w Bielsku – Białej był podstawą ogłoszenia upadłości Spółki w dniu 10 listopada 2005 r. przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, zaś data złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości jest kluczowa dla oceny zaistnienia przesłanek z art. 128 prawa upadłościowego i układowego. Wobec powyższego, w ocenie Sądu Okręgowego, zarówno żądanie uznania czynności za bezskuteczne, jak i żądania zapłaty kwoty 100 930,80 zł nie mogą być uwzględnione.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu potrącenia Sąd Okręgowy wskazał, że pozwany nie wykazał istnienia wierzytelności przedstawionych do potrącenia, nie wskazał tytułów prawnych z których wywodził swoje roszczenia, a powód istnienie tych wierzytelności kwestionował.

W ocenie Sądu Okręgowego dla ustalenia istnienia wierzytelności i ich wysokości konieczny byłby dowód z opinii biegłego, a taki wniosek nie został przez pozwanego zgłoszony.

Sąd Okręgowy uznał też, że zgłoszenie zarzutu potrącenia jest niedopuszczalne, gdyż wyłącznie właściwy jest tryb ustalania listy wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

Sąd Okręgowy wskazał też, że w wyroku uzupełniającym rozstrzygnął jedynie o kosztach postępowania zażaleniowego, zaś pozwany postępowanie zażaleniowe wygrał w 72%, co uzasadnia zastosowanie art. 100 k.p.c. i stosunkowe rozdzielanie kosztów.

Apelacje od wyroku uzupełniającego Sądu Okręgowego wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w punkcie oddalającym powództwo i rozstrzygającym o kosztach postępowania, wnosząc o uchylenie wyroku w części zaskarżonej, orzeczenie zgodnie z roszczeniem powoda i zasądzenie kosztów ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Powód podniósł zarzuty:

- błędnej oceny stanu faktycznego przez przyjęcie, że powód nie wykazał spełnienia przesłanek art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego;
- całkowitego braku uzasadnienia oddalenia powództwa co do kwoty 233 233,87 zł;
- pominięcia przy orzekaniu ustaleń dokonanych w niniejszej sprawie przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z 27 marca 2008 r. i Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku z 7 lipca 2009 r.;
- dokonania błędnych ustaleń jakoby pozwany wygrał sprawę w 72%, podczas gdy to powód uzyskał pozytywne dla siebie rozstrzygnięcie na kwotę 1 735 000 zł;
- orzeczenie o kosztach sądowych z pominięciem art. 132 prawa upadłościowego i naprawczego zwalniającego syndyka z ponoszenia opłat sądowych;
- zasądzenie nieprawidłowo rozliczonych kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwana Spółka zaskarżyła wyrok w części uwzględniającej powództwo i nakazującej ściąganie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwoty 7 137 zł, wnosząc o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części z przekazaniem sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie wyroku w tej części i oddalenie wniosku o uzupełnienie wyroku.

Pozwana podniosła zarzuty:

- naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia uzupełniającego oraz brak wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku w odniesieniu do żądania zapłaty kwoty 1 735 000 zł, a oparcie rozstrzygnięcia jedynie na wybranych fragmentach z uzasadnień rozstrzygnięć innych sądów, a tym samym w konsekwencji nierozpoznania istoty sprawy;
- rażącego naruszenia prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenie art. 351 § 3 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie zasady, że wyrok ma swój samodzielny byt prawny, a zatem nie można z uzasadnienia innego wydanego w sprawie wyroku wybierać tych fragmentów, które pasują do uzasadnienia wyroku w niniejszej sprawie, a

ponadto poprzez wydanie wyroku uzupełniającego prowadzącego do ingerencji w merytoryczną treść rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 22 lipca 2011 r. i stojącego w sprzeczności z tym rozstrzygnięciem;

- naruszenia art. 351 k.p.c. w zw. z art. 191 k.p.c. przez uwzględnienie roszczenia ewentualnego o zapłatę, bez uprzedniego rozpoznania i oddalenia roszczenia zasadniczego o nakazanie zwrotu do masy upadłości składników mienia, które ubyły z majątku upadłego lub do niego nie weszły na skutek zaskarżonych czynności;

- naruszenia art. 321 k.p.c. gdyż roszczenie z punktu 3 pozwu nie było objęte wnioskiem o uzupełnienie wyroku;

- naruszenia art. 233 k.p.c. poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających, co do umowy przenoszącej przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., której treść Sąd Okręgowy, wobec braku dowodu dokonania takiej czynności, sobie „dopowiedział” i w oparciu o taki „dowód” rozstrzygnął w sprawie;

- naruszenia art. 321 k.p.c. przez oparcie wyroku na podstawie faktycznej niepowołanej przez powoda a „dopowiedzianej” przez Sąd Okręgowy co do umowy przenoszącej własność przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c., a w konsekwencji orzeczenie ponad żądanie pozwu, albowiem żądanie pozwu oparte było o uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego pozwanej Spółki z dnia 14 grudnia 2004 r.;

- naruszenia art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego przez zasądzenie kwoty dochodzonej pozwem, podczas gdy dyspozycja tego przepisu nakazuje w pierwszej kolejności zastosować rozstrzygnięcie polegające na przekazaniu do masy tego, co z niej ubyło, a gdyby żądanie w naturze było niemożliwe – wydanie równowartości w pieniądzu; przede wszystkim zaś zarzut zastosowania przez Sąd Okręgowy tego przepisu dla uwzględnienia roszczenia powoda przy braku w sprawie dowodu na dokonanie i treść czynności o skutku rozporządzającym - zobowiązującym przenoszącej przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c.;

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających a nadto sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, a mianowicie, że Sąd Apelacyjny w wyroku z 7 lipca 2009 r. uznał za bezskuteczną umowę przeniesienia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c., podczas gdy wyrok w rzeczywistości dotyczył wskazanej przez powoda uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników odnośnie podwyższenia kapitału zakładowego spółki, a zwłaszcza przy braku dowodu w postaci umowy przeniesienia własności przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. przyjęcie, że chodziło w rzeczywistości o tę właśnie umowę;

- naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie części dowodów tj. dowodów powołanych przez pozwanego przy odpowiedzi na pozew na okoliczność przysługującego pozwanemu potrącenia dochodzonej przez powoda należności w kwocie 2 675 773 zł z wierzytelnościami pozwanej w wysokości 9 836 536,55 zł;

- naruszenia art. 189 k.p.c. przez jednoczesne uwzględnienie powództwa w zakresie ustalenia bezskuteczności czynności prawnej przeniesienia przedsiębiorstwa i o zasądzenie równowartości tego, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego;

- naruszenia art. 479⁴ § 2 k.p.c. przez błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że żądanie zapłaty równowartości masy majątkowej, która ubyła z majątku upadłego w warunkach bezskuteczności czynności prawnej jest dopuszczalnym przekształceniem powództwa, podczas gdy żądanie to było żądaniem ewentualnym, nie podlegającym rozpoznaniu z uwagi na uwzględnienie żądania głównego i zapadłego w tym zakresie prawomocnego wyroku

- nieważności postępowania w związku z treścią art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Obie apelacje nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny z urzędu, na podstawie art. 350 § 3 k.p.c., sprostował komparycję wyroku Sądu Okręgowego wykreślając słowa „o uznanie czynności prawnych za bezskuteczne”.

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2012 r. Sąd Apelacyjny uchylił postanowienie Sądu Okręgowego oddalające wniosek o uzupełnienie wyroku co do roszczeń powoda o zasądzenie od pozwanego kwoty 1 735 000 zł oraz 100 930,80 zł i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były więc tylko roszczenia o zapłatę wskazanych wyżej kwot, zaś kwestia bezskuteczności czynności zakwestionowanych przez powoda rozważana była przez Sąd Okręgowy tylko jako przesłanka zasadności żądania zwrotu do masy upadłości równowartości tego, co na skutek tych czynności do masy upadłości nie weszło.

W pierwszym rzędzie Sąd Apelacyjny uznał za konieczne odniesienie się do najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania, podniesionego przez pozwaną Spółkę. Zarzut został uzasadniony wskazaniem, że Sąd Apelacyjny wydając postanowienie z dnia 30 stycznia 2012 r. w przedmiocie uzupełnienia wyroku Sądu Okręgowego orzekał w składzie z udziałem sędziego biorącego udział w wydaniu wyroku Sądu Apelacyjnego z 27 lipca 2009 r., co zdaniem skarżącego wypełnia dyspozycję art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zarzut ten uznał za oczywiście niezasadny.

Zgodnie bowiem z art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. wyłączony z mocy ustawy od rozpoznawania sprawy jest sędzia, który w niższej instancji brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia. Dyspozycja powyższego przepisu nie obejmuje jednak sytuacji mającej miejsce w sprawie niniejszej, tj. sytuacji, w której ten sam sędzia uczestniczył w składzie rozpoznającym apelację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 27 marca 2008 r. i w składzie rozpoznającym zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2011 r.

Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 28 marca 2012 r. V CSK 157/11 jeżeli w składzie sądu drugiej instancji zasiadają ci sami sędziowie, którzy uczestniczyli w wydaniu poprzedniego wyroku sądu drugiej instancji, nie można przyjąć, aby godziło to w zasadę niezawisłości sędziowskiej skoro przy ponownym rozpoznaniu tej samej sprawy sąd drugiej instancji jest związany własną oceną prawną i wskazaniem zawartymi w wyroku uchylającym orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazującym sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania (art. 386 § 6 k.p.c.). Tym bardziej nie ma więc podstaw do uznania, że sędzia uczestniczący w wydaniu orzeczenia uchylającego częściowo wyrok Sądu Okręgowego i przekazującego sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, nie może następnie orzekać przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w przedmiocie uzupełnienia wyroku wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy.

Nawet zaś przy przyjęciu, że zachodzą podstawy do zastosowania art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c., to nieważnością objęte byłoby tylko postępowanie zażaleniowe, a nie postępowanie przed Sądem Okręgowym wydającym wyrok uzupełniający.

Sąd Apelacyjny za bezzasadne uznał też zarzuty zawarte w apelacji pozwanej Spółki, a dotyczące naruszenia przepisów art. 328 § 2 k.p.c. i art. 351 § 3 k.p.c. przez oparcie rozstrzygnięcia na fragmentach uzasadnienia innego wyroku, nie wskazanie podstaw faktycznej rozstrzygnięcia w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy i wydanie wyroku uzupełniającego prowadzącego do ingerencji w merytoryczną treść rozstrzygnięcia z 22 lipca 2011 r. i stojącego w sprzeczności z tym rozstrzygnięciem.

Uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia zawiera wszystkie elementy wskazane w art. 328 § 2 k.p.c., w szczególności zawiera wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Sąd Okręgowy poczynił własne ustalenia faktyczne, zaś fakt, że są one zbieżne z ustaleniami zawartymi w uzasadnieniu innych orzeczeń wydawanych w sprawie niniejszej nie uzasadnia stawianych przez pozwanego zarzutów, w szczególności zarzutu nierozpoznania istoty sprawy.

Nie ma też podstaw do uznania, iż doszło do naruszenia art. 351 § 3 k.p.c.

Sąd Okręgowy prawidłowo wydał wyrok uzupełniający po przeprowadzeniu rozprawy, rozstrzygając o roszczeniach pominiętych w wyroku z dnia 22 lipca 2011 r. i niewątpliwie w ocenie Sądu Apelacyjnego treść obu wyroków nie jest wzajemnie sprzeczna.

Bezzasadny jest też zarzut naruszenia art. 321 k.p.c. Z treści wniosku pozwanej o uzupełnienie wyroku Sądu Okręgowego z dnia 22 lipca 2011 r. wynika, że wniosek ten dotyczył braku rozstrzygnięcia co do roszczenia o zapłatę kwoty 2 549 048 zł, na którą składają się kwoty 1 735 000 zł, 100 930,80 zł, 479 883,30 zł i 233 233,87 zł.

Postanowieniem z dnia 30 stycznia 2012 r. Sąd Apelacyjny uchylił zaś postanowienie Sądu Okręgowego oddalające wniosek o uzupełnienie wyroku co do roszczeń powoda o zasądzenie od pozwanego kwoty 1 735 000 zł oraz 100 930,80 zł i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W takim też zakresie został wydany wyrok uzupełniający.

Wobec powyższego zupełnie bezzasadne są zarzuty zawarte w apelacji powoda, a dotyczące braku uzasadnienia przyczyn oddalenia powództwa w zakresie kwoty 233 233,87 zł – rozstrzygnięcie wyroku uzupełniającego nie dotyczyło bowiem tego żądania, zatem nie było podstaw do odniesienia się w uzasadnieniu wyroku do kwestii jego zasadności.

Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy.

Za bezzasadne należało bowiem uznać zawarte w apelacji pozwanej Spółki zarzuty podważające prawidłowość ustaleń co do istnienia i treści umowy przenoszącej na rzecz pozwanej własność przedsiębiorstwa upadłego oraz zmierzające do wykazania, że wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 7 lipca 2009 r. wydany pod sygn. akt VI ACa 1589/08 dotyczył uznania za bezskuteczną uchwały Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki odnośnie podwyższenia kapitału zakładowego.

Niewątpliwie zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.p.c. zarówno Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok, jak i Sąd Apelacyjny rozpoznający apelację obu stron, są związane treścią prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 7 lipca 2009 r. zmieniającego częściowo wyrok Sądu Okręgowego z dnia 7 lipca 2009 r. W powyższym wyroku Sąd Apelacyjny uznał za bezskuteczną, wobec masy upadłości (...) sp. z o.o. z siedzibą w W., czynność prawną dokonaną w dniu 14 grudnia 2004 r., polegającą na przeniesieniu przedsiębiorstwa upadłego, w rozumieniu art. 55¹ k.c., na rzecz pozwanego w zamian za objęcie udziałów w (...) sp. z o.o. z siedzibą w W..

W ocenie Sądu Apelacyjnego treść przytoczonego wyżej rozstrzygnięcia jest jednoznaczna i mimo braku powołania danych dotyczących aktu notarialnego którym czynność przeniesienia własności przedsiębiorstwa została dokonana nie ulega wątpliwości, że uznanie za bezskuteczną dotyczyło właśnie tej czynności rozporządzającej, na mocy której własność przedsiębiorstwa upadłego przeszła na pozwaną Spółkę, zaś upadła objęła określoną ilość (1000) udziałów w pozwanej Spółce.

Również Sąd Najwyższy, rozpoznając wywiedzioną przez pozwaną skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 7 lipca 2009 r. nie miał wątpliwości, że mimo braku numeru aktu notarialnego stwierdzona przez Sąd Apelacyjny bezskuteczność dotyczyła właśnie umowy przeniesienia własności przedsiębiorstwa, czemu dał wyraz w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 września 2010 r. I CSK 69/10.

Sam fakt, że umowa ta nie została złożona do akt sprawy nie uzasadnia podniesienia zarzutów naruszenia art. 321 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., zwłaszcza że pozwana Spółka faktu dokonania takiej czynności nigdy nie kwestionowała.

Sąd Apelacyjny nie znalazł też podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 189 k.p.c. oraz art. 479⁴ § 2 k.p.c.

Niewątpliwie bezskuteczność czynności prawnych dokonanych przez upadłego przy spełnieniu przesłanek z art. 127 lub 128 prawa upadłościowego i naprawczego następuje z mocy prawa, a wyrok stwierdzający bezskuteczność tych czynności ma charakter deklaracyjny.

Wobec powyższego co do zasady Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 kwietnia 2010 r. IV CSK 424/09, że nie ma uzasadnienia prawnego jednoczesne wytoczenie powództwa o ustalenie, że czynność prawna jest bezskuteczna z mocy samego prawa (art. 128 p.u.n.) i o zasądzenie równowartości tego, co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego albo do niego nie weszło (art. 134 p.u.n.), a wyrok uwzględniający jednocześnie oba te powództwa narusza art. 189 k.p.c.

Tym niemniej w sprawie niniejszej zapadło prawomocne i wiążące orzeczenie stwierdzające bezskuteczność czynności prawnej upadłego dokonanej z pozwaną Spółką a polegającej na przeniesieniu własności przedsiębiorstwa upadłego w zamian za objęcie udziałów w spółce.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 9 września 2010 r. I CSK 69/10, oddalającego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 lipca 2009 r., Sąd Najwyższy wskazał, że Syndyk masy upadłości, realizując przyznane mu art. 132 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego uprawnienie, żądał w istocie ustalenia, że rezultat względnej bezskuteczności odnosi się do skonkretyzowanej, podjętej we wskazanym czasie czynności, czego następstwem będzie objęcie przedmiotu świadczenia upadłego masą upadłości.

Tym samym nie ma podstaw do uznania, że samo uznanie czynności prawnej za bezskuteczną, nawet gdyby nastąpiło z naruszeniem art. 189 k.p.c., pozbawia syndyka masy upadłości możliwości wystąpienia z żądaniem opartym o treść art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego.

Żądanie wydania korzyści, które w wyniku dokonania czynności objętej dyspozycją art. 127 prawa upadłościowego i naprawczego, nie weszły do masy upadłości, jest bowiem żądaniem dalej idącym i niewątpliwie jest żądaniem odrębnym, a nie ewentualnym, w stosunku do żądania uznania czynności za bezskuteczne. Przeciwnie, uznanie, że nie ma podstaw do stwierdzenia bezskuteczności zakwestionowanych czynności upadłego czyniłoby bowiem bezzasadnym także żądanie wydania przedmiotu tych czynności.

Tym samym kwestia bezskuteczności czynności upadłego polegającej na przeniesieniu własności przedsiębiorstwa, przesądzona prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 9 września 2010 r., jest jedną z przesłanek zasadności żądania wywodzonego z treści art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego.

Powód cofnął żądanie wydania składników majątku upadłego objętych umową z 14 grudnia 2004 r., a tym samym za bezzasadne należy uznać zarzuty pozwanego dotyczące naruszenia art. 351 k.p.c. w zw. z art. 191 k.p.c. przez uwzględnienie roszczenia ewentualnego o zapłatę kwoty 1 735 000 zł bez uprzedniego oddalenia roszczenia zasadniczego o nakazanie zwrotu do masy upadłości wszystkich składników mienia, które z majątku upadłego uchyły na skutek zaskarżonej czynności.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że obecnie nie jest możliwe wydanie w naturze składników majątku upadłego, które na skutek tej czynności wyszły z majątku upadłego, co uzasadnia zasądzenie równowartości w pieniądzu. Pozwany nie zakwestionował w swojej apelacji stanowiska Sądu Okręgowego w tym zakresie i nie przedstawił żadnych twierdzeń czy dowodów podważających to stwierdzenie i wykazujących, że możliwe jest wydanie w naturze składników majątkowych składających na przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c. nabyte przez pozwaną umową z 14 grudnia 2004 r.

Sąd Apelacyjny nie znalazł też podstaw do uwzględnienia zarzutów pozwanej, kwestionujących uznanie za bezskuteczny zarzutu potrącenia podniesionego przez pozwaną w odpowiedzi na pozew.

Przedstawione do potrącenia wierzytelności pozwanej, jak wynika z załączonych do akt dokumentów, wynikają z zapłat dokonanych przez pozwanego w imieniu upadłego; niezależnie od kwestii skuteczności zgłoszenia tego zarzutu

w świetle art. 96 prawa upadłościowego i naprawczego należy wskazać, że pozwana nie wykazała ani istnienia wierzytelności wzajemnych, ani zaistnienia przesłanek z art. 94 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego, a więc nie wykazała, że stała się wierzycielem upadłego wskutek spłacenia jego długu, za który odpowiadała osobiście lub określonymi przedmiotami majątkowymi.

Celem wykazania istnienia wierzytelności przedstawionych do potrącenia pozwana przedłożyła jedynie własne noty księgowe obciążające upadłą Spółkę tymi kwotami i potwierdzenia wykonania przelewów z dopiskiem, że zapłata dokonywana jest za spółkę (...).

Odnosząc się do zarzutu potrącenia powód wskazywał na bezskuteczność tego zarzutu w świetle art. 96 prawa upadłościowego, gdyż pozwana zgłosiła wierzytelności do masy upadłości pismami z 29 grudnia 2006 r. i 4 stycznia 2006 r., a także zakwestionował istnienie wierzytelności.

Zgodnie z art. 6 k.c. to na pozwanej spoczywał ciężar wykazania istnienia wierzytelności przedstawionych do potrącenia, zaś załączone do akt dokumenty nie dają podstaw do uznania, iż istotnie pozwanej przysługują wierzytelności podlegające potrąceniu z wierzytelnością powoda o zapłatę kwoty 1 735 000 zł.

Pozwana wykazała tylko, że dokonała zapłaty określonych kwot na rzecz wskazanych w poleceniach zapłaty podmiotów, nie wykazała jednak, że podmiotom tym przysługiwały wierzytelności stosunku do upadłego, ani też nie wskazała z jakiego powodu należność ta została przez pozwaną uiszczona – co było podstawą dokonania spłaty wierzytelności upadłego.

Kwestia ta jest istotna z uwagi na treść art. 93 i 94 prawa upadłościowego i naprawczego.

Dla wykazania skuteczności potrącenia pozwana powinna bowiem wykazać, że obie wierzytelności istniały w dniu ogłoszenia upadłości (art. 93 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego), a także wykazać, że stała się wierzycielem upadłego wskutek spłacenia jego długu, za który odpowiadała osobiście lub określonymi przedmiotami majątkowymi oraz że w czasie przejścia odpowiedzialności za dług upadłego nie wiedziała o istnieniu podstaw do ogłoszenia upadłości (art. 94 ust. 2 prawa upadłościowego i naprawczego).

Brak wykazania zarówno istnienia spłaconych wierzytelności, jak też ich podstawy prawnej i faktycznej oraz okoliczności uzasadniających dokonanie przez pozwaną spłaty długów upadłego uniemożliwia uznanie, że potrącenie wierzytelności było dopuszczalne w świetle wskazanych wyżej przepisów.

Za bezzasadne Sąd Apelacyjny uznał też zarzuty podniesione w apelacji powoda.

Oddalając żądanie zasądzenia na rzecz powoda kwoty 100 930,88 zł Sąd Okręgowy wskazał, że nie było podstaw do uznania za bezskuteczne wobec masy upadłości czynności prawnych w postaci sprzedaży ruchomości, stwierdzonych fakturami nr (...) z uwagi na brak przesłanek z art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego i Sąd Apelacyjny podziela w tym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego.

Uznanie, iż czynności prawne dokonane przez upadłego są bezskuteczne wobec masy upadłości z mocy art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego wymaga wykazania, że czynności te zostały dokonane w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości z osobami fizycznymi lub prawnymi wymienionymi w art. 128 ust. 1 i 2 prawa upadłościowego i naprawczego.

Wprawdzie Sąd Apelacyjny nie podziela poglądu Sądu Okręgowego, iż brak dowodu na zachowanie wskazanego wyżej sześciomiesięcznego terminu, gdyż pozwana nie kwestionowała związku między wnioskiem o ogłoszenie upadłości złożonym 6 czerwca 2005 r. a ogłoszeniem upadłości spółki (...). Tym niemniej powód nie przedstawił żadnych dowodów świadczących o spełnieniu drugiej ze wskazanych wyżej przesłanek.

Dla uzasadnienia swojego żądania wywodzonego z art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego powód wskazywał na fakt, że zgodnie z aktami rejestrowymi pozwanej Spółki (...) sp. z o.o. była współnikiem pozwanej. Tymczasem zgodnie

z art. 128 ust. 2 prawa upadłościowego w wypadku upadłego będącego spółką bezskuteczne są czynności dokonane z jej wspólnikami, ich reprezentantami lub małżonkami, jak również ze spółkami powiązanymi, ich wspólnikami, reprezentantami i małżonkami. Dla zaistnienia przesłanek z art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego konieczne byłoby więc wykazanie, że to pozwana Spółka była wspólnikiem upadłej (...) sp. z o.o. lub że obie spółki są spółkami powiązanymi.

Definicję spółek powiązanych zawiera art. 4 ust. 5 ksh. Nie ulega wątpliwości, że w dacie dokonywania kwestionowanych czynności upadła Spółka (...) posiadał 1000 udziałów w pozwanej Spółce o wartości 100 000 zł, przy kapitale zakładowym pozwanego wynoszącym 19 014 900 zł, a więc upadły posiadał 0,5% udziałów, podczas gdy zgodnie z art. 4 ust. 5 ksh wymagane jest dysponowanie co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników lub posiadanie co najmniej 20% udziałów. Powód nie wykazał zaś, aby (...) dysponowała 20% głosów na zgromadzeniu wspólników (...) sp. z o.o.

Sąd Apelacyjny nie znalazł też podstaw do uznania, że czynności sprzedaży rzeczy ruchomych są bezskuteczne z mocy art. 127 prawa upadłościowego i naprawczego.

Uznanie, iż czynności prawne dokonane przez upadłego są bezskuteczne wobec masy upadłości z mocy art. 127 prawa upadłościowego i naprawczego wymaga wykazania, że czynności te zostały dokonane w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a także że czynności te były nieodpłatne a w razie ich odpłatności – że wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażąco stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego.

Umowy przeniesienia własności rzeczy ruchomych stwierdzone wskazanymi wyżej fakturami nie były umowami nieodpłatnymi. Wobec zaś braku wykazania, aby wartość zbywanych rzeczy była wyższa niż określona w fakturach cena ich nabycia nie ma podstaw do uznania, że wierzytelności te zostały zbyte za kwotę rażąco nieadekwatną do ich wartości.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje więc podstaw do uznania, iż czynności w postaci przeniesienia własności rzeczy ruchomych są bezskuteczne wobec masy upadłości z mocy art. 127 czy art. 128 prawa upadłościowego i naprawczego.

Wobec zaś braku wykazania, aby kwestionowane czynności były bezskuteczne wobec masy upadłości z mocy przepisów art. 127 i 128 prawa upadłościowego i naprawczego, za bezzasadne należy też uznać żądanie zasądzenia, na podstawie art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego, kwoty 100 930,88 zł jako równowartości przedmiotów zbytych przez upadłą Spółkę na rzecz pozwanego.

Sąd Apelacyjny uznał zasadność apelacji powoda jedynie w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Uzasadniając rozstrzygnięcie w tym zakresie Sąd Okręgowy uznał, że powód wygrał z zażalenia w przedmiocie uzupełnienia wyroku w 28% a pozwany – w 78 %, wobec czego należało zasądzić na rzecz pozwanej od powoda kwotę 2 592 zł.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, biorąc pod uwagę iż zaskarżony wyrok rozstrzygał o żądaniach powoda zasądzenia na jego rzecz kwot 1 735 000 zł i 100 930,88 zł, z uwagi na treść wyroku powód wygrał w 95%. Ponieważ kwestia kosztów należnych powodowi została rozstrzygnięta w ramach zażalenia na postanowienie z 18 czerwca 2012 r., a z uwagi na wynik postępowania nie ma podstaw do zasądzenia na rzecz pozwanej jakiegokolwiek kwoty z tytułu kosztów procesu, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punktach III, IV i V przejmując na rzecz Skarbu Państwa nie uiszczone przez pozwaną koszty sądowe.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok jedynie w zakresie dotyczącym rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, zaś w pozostałym zakresie, uznając podniesione w obu apelacjach zarzuty za bezzasadne, na podstawie art. 385 k.p.c. apelacje obu stron oddalił.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c.